

ШТОКА Є.Т.

аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: revizorvb@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0191-6056

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РИНКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність. Актуальність проблеми стійкого розвитку вітчизняного ринку інноваційних технологій сьогодні обумовлюється тим, що, за оцінками західних експертів, світове економічне зростання вже більше ніж на 3/4 ґрунтується на досягненнях науково-технічного прогресу, а більше половини отриманих підприємствами прибутків формується в результаті просування на ринок нових товарів і послуг. Це свідчить про те, що інноваційний розвиток все в більшій мірі перетворюється на найважливішу складову відтворювального процесу в цілому, а стійке економічне зростання, збереження і створення нових конкурентних переваг у підприємницькому секторі країни стає можливим тільки за умови переходу на інноваційну модель економічного розвитку.

Мета та завдання. Метою статті є розробка концептуальної моделі стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні на основі трансформації підприємницького середовища з метою створення сприятливих умов для найбільш повного використання сукупного потенціалу наукової сфери та технологічного підприємництва.

Результати. Запропоновано систему принципів трансформації підприємницького середовища в контексті стійкого розвитку ринку інноваційних технологій на основі виявлених тенденцій, що склались у світовій економіці в останнє десятиріччя. Розроблено концептуальну модель стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні на основі трансформації підприємницького середовища, яка базується на теорії інноваційного розвитку, виявленому взаємозв'язку факторів, які характеризують стан підприємницького середовища, та розвитку ринку інноваційних технологій (критерієм якого вважаємо обсяг реалізованої високотехнологічної продукції (робіт, послуг) в розрізі інформаційно-комунікаційних технологій у виробництві та послугах, виробництва та послуг з використанням високих технологій та інтелектуально насичених ринкових послуг), а також враховує ймовірніший характер розвитку соціально-економічних процесів у світовій та національних економіках. Доведено твердження, що підприємницьке середовище є базовою стратегічною змінною, трансформація якої (за допомогою механізмів та інструментів державного регулювання) є запорукою стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні.

Висновки. Запропонована концептуальна модель стане підґрунтям для подальшої розробки методології трансформації національного підприємницького середовища, що буде обумовлювати можливості функціонування та розвитку ринку інноваційних технологій у майбутньому, забезпечуючи умови для інноваційно-технологічного розвитку, як підприємницьких структур, так і країни в цілому.

Ключові слова: ринок інноваційних технологій, трансформація, принцип трансформації, підприємницьке середовище, стійкий розвиток, фактор, механізм управління.

ШТОКА Є.Т.

postgraduate

Institute of Market Problems and Economic and Environmental Research of NASU

French Boulevard, 29, Odessa, Ukraine, 65044

E-mail: revizorvb@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0191-6056

CONCEPTUAL MODEL OF STABLE DEVELOPMENT OF THE MARKET OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN UKRAINE ON THE BASIS OF TRANSFORMATION OF THE ENTREPRENEURIAL ENVIRONMENT

Topicality. The urgency of the problem of stable development of the domestic market of innovative technologies today is due to the fact that, according to Western experts, world economic growth is already more than 3/4 based on the achievements of scientific and technological progress, and more than half of the profits received by enterprises are

formed as a result of the promotion of new goods and services. This indicates that innovative development is increasingly becoming an important component of the reproduction process as a whole, and sustainable economic growth, preservation and creation of new competitive advantages in the business sector of the country becomes possible only if the transition to an innovative model of economic development.

Aim and tasks. The aim of the article is to develop a conceptual model of sustainable development of the market of innovative technologies in Ukraine based on the transformation of the business environment in order to create favorable conditions for the fullest use of the combined potential of science and technology entrepreneurship.

Research results. The system of principles of transformation of the business environment in the context of sustainable development of the market of innovative technologies on the basis of the revealed tendencies which have developed in world economy in the last decade is offered. The conceptual model of sustainable development of the market of innovative technologies in Ukraine on the basis of transformation of the business environment which is based on the theory of innovative development, the revealed interrelation of the factors characterizing a condition of the business environment is developed, and market development of innovative technologies (the criterion of which we consider the volume of sold high-tech products (works, services) in terms of information and communication technologies in production and services, production and services using high technology and intellectually rich market services), and also takes into account the probabilistic nature of the development of socio-economic processes in the world and national economies. It is argued that the business environment is a basic strategic variable, the transformation of which (through the mechanisms and tools of state regulation) is the key to sustainable development of the market of innovative technologies in Ukraine.

Conclusion. The proposed conceptual model will be the basis for further development of the methodology of transformation of the national business environment, which will determine the functioning and development of the market of innovative technologies in the future, providing conditions for innovation and technological development of business structures and the country as a whole.

Keywords: market of innovative technologies, transformation, principle of transformation, business environment, stable development, factor, management mechanism.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

Проблема стійкого розвитку вітчизняного ринку інноваційних технологій сьогодні обумовлюється тим, що, за оцінками західних експертів [], світове економічне зростання вже більш ніж на 3/4 ґрунтується на досягненнях науково-технічного прогресу, а більше половини отриманих підприємствами прибутків формується в результаті просування на ринок нових товарів і послуг. Це свідчить про те, що інноваційний розвиток все в більшій мірі перетворюється на найважливішу складову відтворювального процесу в цілому, а стійке економічне зростання, збереження і створення нових конкурентних переваг у підприємницькому секторі країни стає можливим тільки за умови переходу на інноваційну модель економічного розвитку.

Проголошений Урядом України курс на цифровізацію економіки країни, розвиток процесів, які сприяють переходу до Індустрії 4.0, потребує від держави стимулювання формування ринку інноваційних технологій. Тим не менш, не зважаючи на зусилля влади, досі не вдалось досягнути швидкого прогресу на цьому напрямку. Так, за даними ДП «Український інститут інтелектуальної власності» в останній час скорочується кількість національних заявок на винаходи, корисні моделі та промислові зразки (табл. 1) [1]. І, навпаки, збільшується кількість іноземних, що свідчить про появу можливості домінування на вітчизняному ринку інноваційних технологій іноземців.

Таблиця 1

Показники надходження та розгляду заявок за 2020 рік

Об'єкти промислової власності	2019 р.	2020 р.	2020 р. до 2019 р., (%)
Усього надійшло	57 183	46 029	80,5
Винаходи	3 852	3 180	82,6
національна процедура	2298	1 597	69,5
- національні	2 097	1 356	64,7
- іноземні	201	241	119,9
міжнародна процедура	1 554	1 583	101,9
Корисні моделі	8 459	5 284	62,5
національна процедура	8 448	5 276	62,5
- національні	8 351	5 067	60,7
- іноземні	97	209	> у 2,2 рази
міжнародна процедура	11	8	72,7
Промислові зразки	2 678	2 026	75,7
- національні	2 455	1 764	71,9
- іноземні	223	262	117,5

Результати проведених нами досліджень щодо причин такого стану ринку інноваційних технологій дозволили верифікувати гіпотезу про наявність існування взаємозв'язків факторів, які характеризують стан підприємницького середовища (ПС), та розвитку ринку інноваційних технологій. Критерієм його розвитку вважаємо обсяг реалізованої високотехнологічної продукції (робіт, послуг) в розрізі інформаційно-комунікаційних технологій у виробництві та послугах, виробництва та послуг з використанням високих технологій та інтелектуально насичених ринкових послуг.

Таким чином, виникає необхідність створення концептуальної моделі стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні на основі трансформації підприємницького середовища. Концептуальна модель має відображати логіку процесу стійкого розвитку ринку інноваційних технологій і основні етапи відповідної трансформації підприємницького середовища.

Аналіз останніх публікацій по проблемі та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми впливу стану підприємницького середовища на інноваційний розвиток розглядаються багатьма іноземними та вітчизняними вченими [2-6], але проблема формування та стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні досі не вирішена і потребує подальших досліджень і формування сучасної теоретичної бази.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). Таким чином, *метою статті є* розробка концептуальної моделі стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні на основі трансформації підприємницького середовища з метою створення сприятливих умов для найбільш повного використання сукупного потенціалу наукової сфери та технологічного підприємництва.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Отже, концепція стійкого розвитку ринку інноваційних технологій базується на теорії інноваційного розвитку та враховує ймовірнісний характер розвитку соціально-економічних процесів у світовій та національних економіках, а також на існуванні взаємозв'язків факторів, які характеризують стан підприємницького середовища, та розвитку ринку інноваційних технологій. Іншими словами, підприємницьке середовище є базовою стратегічною змінною, трансформація якої (за допомогою механізмів та інструментів державного регулювання) є запорукою стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні.

Концептуальна модель (рис. 1) ілюструє зміст концепції стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні на основі трансформації підприємницького середовища. Вона відображає основні змістовні блоки трансформації підприємницького середовища як умови стійкого розвитку ринку інноваційних технологій.

При формулюванні принципів трансформації необхідно враховувати тенденції, що склались у світовій економіці в останнє десятиріччя [7]:

- поява процесу деглобалізації (ослаблення міжнародних економічних зв'язків), який характеризується посиленням ролі факторів, пов'язаних з національними інтересами. Цей процес супроводжується посиленням протекціонізму у країнах світу, скороченням потоків міжнародного капіталу та значним зниженням темпів приросту продуктивності праці;

- посилення процесу рещорингу (повернення діловими колами розвинених країн виведених за кордон виробництв), який дозволяє компаніям спростити ланцюжки постачань, забезпечити більш короткі їх терміни і покращити контроль за виробничим процесом, що дає змогу скоротити час виконання замовлень і швидко адаптувати продукцію для місцевих споживачів;

- прискорення процесу автоматизації виробництва, наслідком якої може стати зростання безробіття серед середньокваліфікованих працівників і дефіцит висококваліфікованих кадрів;

- зниження відносної частки працездатного населення, що призводить до появи дефіциту пенсійних фондів. Це особливо важливо для України, тому що в нашій країні вже один працюючий утримує одного пенсіонера, і підвищення пенсійного віку ситуацію не покращує, враховуючи появу нового соціального класу – прекаріату, для якого характерні тимчасова або часткова зайнятість, усічення прав і соціальних гарантій. Це пояснюється зростанням у структурі економіки сектору послуг (з 27% у 1991 р. до 63% у 2020 р.) з дуже низькою часткою доданої вартості, зайняті в якому, в основному, мало- та середньо-кваліфіковані кадри, що й пояснює появу для роботодавців можливості зменшення їх соціальних гарантій (значно простіше замінити працівника, ніж висококваліфікованого фахівця промислового виробництва);

- посилення у світовому масштабі конкурентної боротьби, в першу чергу, за висококваліфіковану робочу силу та інвестиції, які залучають в проекти нові знання, технології і компетенції, тобто за фактори, що визначають конкурентоспроможність економічних систем;

- зростання державного стимулювання розвитку технологій як фактору міжнародної конкурентоспроможності національних економік.

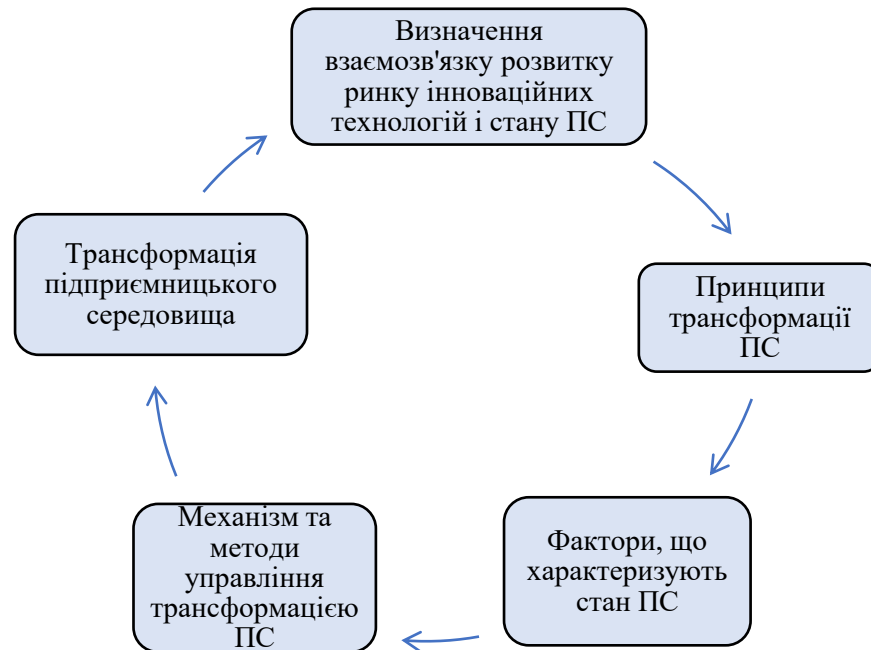

Рис. 1 - Концептуальна модель стійкого розвитку ринку інноваційних технологій

Крім того, пандемія COVID 19 призвела до політичних, соціально-економічних і технологічних структурних змін, які значно підвищили вагомість інноваційно-технологічного розвитку країн, адже відбувається перерозподіл міжнародного виробництва, а отже, і довжини ланцюгів створення доданої вартості, суттєво змінюється організація праці та ринків (завдяки суттєвому збільшенню частки дистанційної праці та впровадженню цифрових технологій), з'являються нові моделі підприємницької діяльності (цифрові платформи та екосистеми, тощо), значно підвищується значність забезпечення кібербезпеки.

Вищезазначене є обґрунтуванням основних принципів трансформації підприємницького середовища в контексті розвитку ринку інноваційних технологій в Україні:

- 1) принцип системного стимулювання державою інноваційного розвитку – тобто системність у розробці та впровадженні стратегічних і програмних рішень;
- 2) принцип мережевого (іноді ще кластерного, хоча кластер – це різновид мережі) розвитку;
- 3) принцип державно-приватного партнерства;
- 4) принцип науковості стратегічних рішень, що приймаються державою, адже інноваційно-технологічний розвиток на базі цифровізації сьогодні – це унікальний соціо-економіко-технологічний феномен, тому трансформація підприємницького середовища має бути ретельно науково досліджена з метою досягнення максимального ефекту від прийнятих рішень;
- 5) принцип врахування економічних, фінансових і кадрових ресурсів держави, тобто оптимізація витрат часу, фінансових та організаційних витрат при розробці та прийнятті стратегічних рішень.

Процес трансформації ми розглядаємо як систему впливів, що перетворюють підприємницьке середовище, яке ми, базуючись на екосистемному підході, розуміємо як динамічну соціально-економічну систему, що складається з взаємопов'язаних елементів, яку у кожний певний період часу можливо охарактеризувати набором факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на функціонування підприємницьких структур, відповідно прямої або зворотної дії, що вони чинять на розвиток ринку інноваційних технологій (табл. 2).

Стійкий розвиток ринку інноваційних технологій передбачає, що існуюче підприємницьке середовище трансформується таким чином, щоб обумовлювати можливості його функціонування та розвитку у майбутньому, забезпечуючи умови для інноваційно-технологічного розвитку, як підприємницьких структур, так і країни в цілому.

Фактори, що характеризують стан підприємницького середовища та впливають на розвиток ринку інноваційних технологій

Фактори прямого впливу на розвиток ринку інноваційних технологій	Фактори зворотного впливу на розвиток ринку інноваційних технологій
<p>1. Фактор, що характеризує потенціал технологічного розвитку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зменшення наукоємності ВВП; - зменшення частки кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств; - зменшення частки витрат на інновації власних коштів промислових підприємств <p><i>негативно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (PIT)</i></p>	<p>1. Фактор, що характеризує споживчий попит населення, тобто потенційну величину РІТ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зростання чисельності населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму; - зростання індексу споживчих цін на товари та послуги <p><i>негативно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (PIT)</i></p>
<p>2. Фактор, що характеризує результативність діяльності підприємств:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зменшення рівня рентабельності операційної діяльності підприємств, %; - зменшення рівня рентабельності операційної діяльності підприємств машинобудування, %; - зменшення рівня рентабельності операційної діяльності підприємств з виробництва машин і устаткування, % <p><i>негативно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (PIT)</i></p>	<p>2. Фактор, що характеризує інституційне регулювання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зростання вартості підключення до системи електропостачання у % доходу на душу населення; - зростання вартості реєстрації власності в % від вартості об'єкту нерухомості; - зростання загальної ставки податків і внесків у % від прибутку; - зростання коефіцієнту повернення коштів при банкрутстві у центрах за долар; - зростання вартості врегулювання неспроможності у % від вартості об'єкта нерухомості <p><i>негативно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (PIT)</i></p>
<p>3. Фактор, що характеризує інвестиції у розвиток економіки та промисловості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зменшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій (за даними платіжного балансу), млн. дол. США; - зменшення часток капітальних інвестицій промислових підприємств у матеріальні та нематеріальні активи (%) <p><i>негативно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (PIT)</i></p>	-
<p>4. Фактор, що характеризує потенціал технологічного розвитку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зменшення частки витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, % до загального обсягу витрат підприємств на інновації; - зменшення частки витрат на виконання науково-технічних (експериментальних) розробок, у % до загального обсягу витрат на виконання НДР <p><i>негативно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (PIT)</i></p>	-

Технологія трансформації нами розглядається як впровадження механізму управління та

методів перетворення підприємницького середовища на більш сприятливе для інноваційно-технологічного розвитку країни, тобто забезпечення збільшення величин показників факторів, які прямо впливають на розвиток ринку інноваційних технологій, і зменшення величин показників факторів, які зворотно впливають на розвиток ринку інноваційних технологій (РІТ).

Механізм управління трансформацією підприємницького середовища має складатись з таких підсистем [8] (рис. 2):

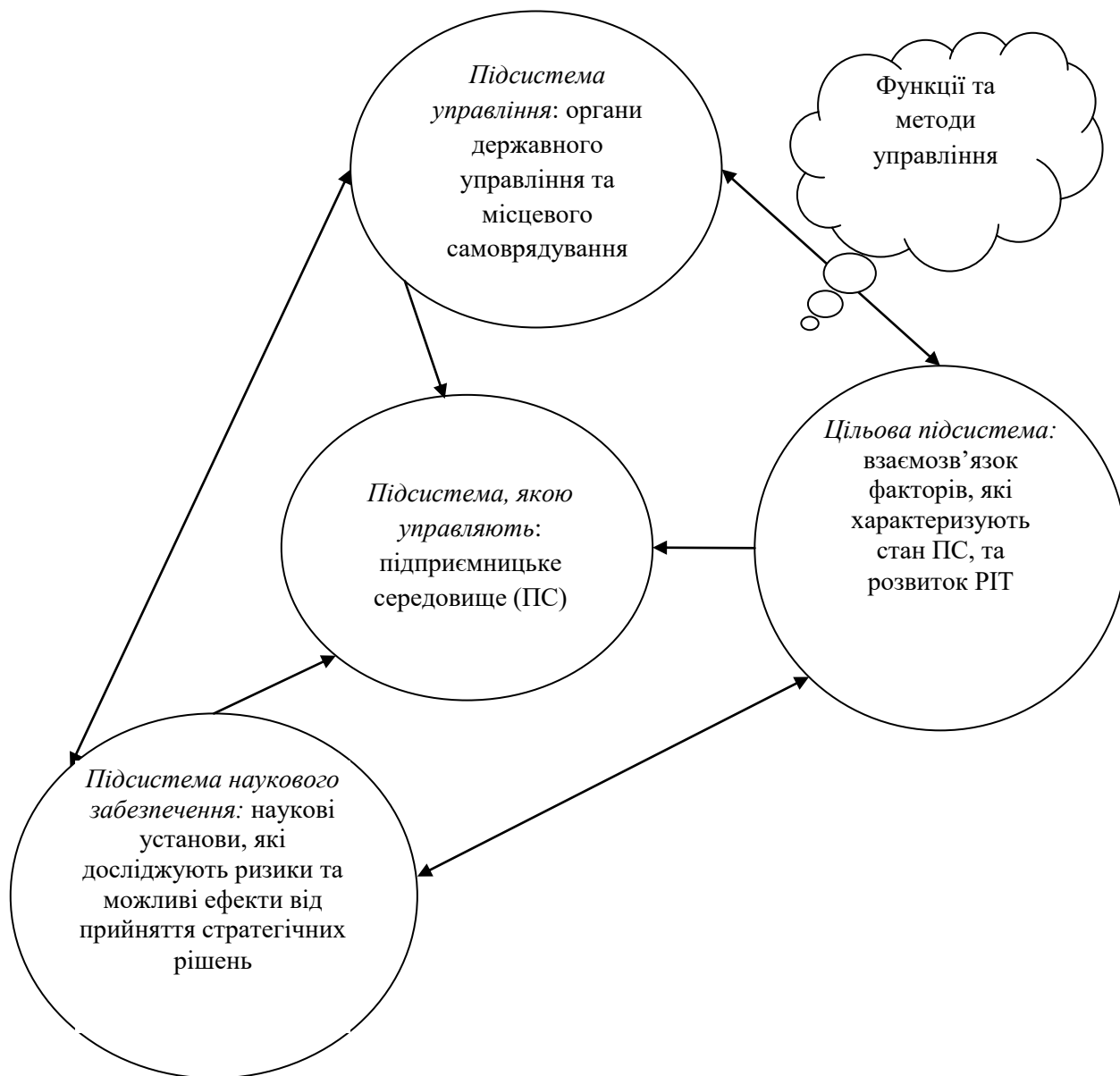

Рис. 2 - Складові механізму управління трансформацією підприємницького середовища

- управління: органи державного управління та місцевого самоврядування;
- цільова: взаємозв'язок факторів, які характеризують стан підприємницького середовища, та розвиток ринку інноваційних технологій;
- наукового забезпечення: наукові установи, які досліджують ризики та можливі ефекти від прийняття стратегічних рішень щодо трансформації підприємницького середовища;
- підсистема, якою управляють: підприємницьке середовище.

Система зв'язків між зазначеними підсистемами складається з функцій і методів управління.

Основні функції управління – це планування, організація, моніторинг і регулювання.

Методи управління:

1) Економічні:

- державна бюджетна та кредитно-фінансова політика - в частині забезпечення пріоритетності

інноваційних витрат і визначення параметрів і траєкторії зміни основних статей видатків бюджету, необхідних для розвитку інновацій (наука, освіта, інститути розвитку, підтримка інноваційних проєктів);

- державна податкова політика - в частині оптимізації рівня податкового навантаження на базові фактори інноваційного розвитку, а також в частині введення необхідних податкових пільг;

- державна конкурентна політика і політика у сфері боротьби з корупцією - в частині мінімізації можливостей для несправедливої конкуренції через використання адміністративного ресурсу, в частині запобігання та припинення антиконкурентних дій домінуючих на ринках господарюючих суб'єктів, а також в частині підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності;

- політика в сфері державних закупівель - в частині створення необхідних інструментів і процедур, що дають можливість державним замовникам закуповувати інноваційну продукцію її, а державі в цілому стимулювати за рахунок державних закупівель створення такої інноваційної продукції;

- зовнішньоекономічна політика - в частині більш активного відстоювання інтересів вітчизняних інноваційних підприємницьких структур на зовнішніх ринках, а також в частині пошуку за кордоном технологічних партнерів для українських підприємств;

- державна промислова політика – в частині формування комплексу правових, економічних, організаційних та інших заходів державного впливу на промислову діяльність, спрямованих на розвиток промислового потенціалу, забезпечення виробництва конкурентоспроможної продукції та формування попиту на інноваційні технології;

- державна регіональна політика - в частині встановлення більш високого пріоритету підтримки тих регіонів, які інвестують в розвиток ринку інноваційних технологій.

2) Нормативно-правові:

- державна регуляторна політика:

по-перше, в частині припинення практики неконтрольованого приросту суперечливих нормативних актів, викликаного відсутністю цілісної стратегії відносин між державою та підприємницькими структурами, що призводить до втрат державного бюджету від невіправданих преференцій на користь окремих заінтересованих груп (або осіб);

по-друге, в частині вдосконалення системи реєстрацій, дозволів та ліцензій (скасування надмірного бюрократичного навантаження на підприємницькі структури, запровадження цифровізації процедур), в частині полегшення обтяжливого державного нагляду (зниження тиску на підприємницькі структури з боку контролюючих органів), в частині спрощення складної процедури сплати акцизного податку та податку на додану вартість, а також в частині прийняття закону про саморегулювання;

по-третє, усунення нової проблеми, коли розвиток інформаційних та інших нових технологій, всупереч очікуванням і задекларованим цілям, не тягне за собою автоматичного зниження витрат підприємницьких структур на взаємодію з державними структурами. Навпаки, державні органи часто сприймають відкриті технологічні можливості як підставу для розширення сфери свого впливу, зводячи завдання щодо переходу до віддаленого способу взаємодії з суб'єктами підприємницької діяльності до підвищення інтенсивності заходів державного контролю по відношенню до них.

Таким чином, запропонована концептуальна модель стійкого розвитку ринку інноваційних технологій в Україні на основі трансформації підприємницького середовища, заснована на теорії інноваційного розвитку, врахуванні ймовірного характеру розвитку соціально-економічних процесів у світовій та національних економіках, а також на існуванні взаємозв'язків факторів, які характеризують стан підприємницького середовища, та розвитку ринку інноваційних технологій, стане підґрунтям для подальшої розробки методології трансформації національного підприємницького середовища в контексті розвитку в країні ринку інноваційних технологій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропонована концептуальна модель стане підґрунтям для подальшої розробки методології трансформації національного підприємницького середовища, що буде обумовлювати можливості функціонування та розвитку ринку інноваційних технологій у майбутньому, забезпечуючи умови для інноваційно-технологічного розвитку, як підприємницьких структур, так і країни в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Показники надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів за 2020 рік.
URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/2020-year-expert>

2. Vision 2050: The new agenda for business. URL: <https://www.wbcsd.org/Overview/About-us/Vision-2050/Resources/Vision-2050-The-new-agenda-for-business>
3. Charis Vlahos, Dimos Chatzinikolaou. Methodological redirections for an evolutionary approach of the external business environment. *Journal of Management and Sustainability*. 2019. Vol. 9, No. 2. PP. 25-46.
4. Tang, Y., Thüerer, M., Hu, X., Zhang, H., Petti, C. (2017). Institution driven innovation under industrial environment turbulence. *Academy of Management Proceedings*. 2017(1), 10870. URL: <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2017.10870abstract>
5. Bilous, O. (2021). The interactive model of the state regulation of scientific knowledge transfer to the national economy as a factor of its innovative development. *Economic Innovations*, 23(1(78)), 22-28. [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.1\(78\).22-28](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.1(78).22-28)
6. Burkynskyi, B., & Gryshchenko, V. (2020). Factors of ensuring economic security in the process of innovative development of entrepreneurship. *Economic Innovations*, 22(3(76)), 6-29. [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3\(76\).6-29](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3(76).6-29)
7. Shlafman, N., Bondarenko, O., & Zakcharov, O. (2020). Modern theoretical foundations of formation of the market of innovative technologies in the context of the concept of neoindustrialization. *Economic Innovations*, 22(1(74)), 165-178. [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\).165-178](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74).165-178)
8. Sorokina, N. Yu. Soderzhanie mekhanizma upravleniya ustoychevym sotsial'no-ekonomicheskim razvitiem regiona. *NIR. Ekonomika*. 2013. № 1 (1). P. 79-86.

REFERENCES

1. Pokaznyky nadkhozhenia ta rozghliadu zaiavok i reiestratsii okhoronnykh dokumentiv za 2020 rik [*Indicators of appropriateness for the review of applications and restoration of security documents for 2020 rik*]. Retrieved from: <https://ukrpatent.org/uk/articles/2020-year-expert> [in Ukrainian].
2. Vision 2050: The new agenda for business. Retrieved from: <https://www.wbcsd.org/Overview/About-us/Vision-2050/Resources/Vision-2050-The-new-agenda-for-business> [in English].
3. Charis Vlahos, Dimos Chatzinikolaou. (2019). Methodological redirections for an evolutionary approach of the external business environment. *Journal of Management and Sustainability*, Vyp. 9(2).S. 25-46 [in English].
4. Tang, Y., Thüerer, M., Hu, X., Zhang, H., Petti, C. (2017). Institution driven innovation under industrial environment turbulence. *Academy of Management Proceedings*. 2017(1), 10870. DOI: <https://doi.org/10.5465/AMBPP.2017.10870abstract> [in English].
5. Bilous, O. (2021). The interactive model of the state regulation of scientific knowledge transfer to the national economy as a factor of its innovative development. *Economic Innovations*, 23(1(78)), 22-28. DOI [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.1\(78\).22-28](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.1(78).22-28) m[in English].
6. Burkynskyi, B., & Gryshchenko, V. (2020). Chynnyky zabezpechenniaekonomichnoi bezpeky v protsesi innovatsiinoho rozvytku pidpriemnytstva [*Factors of ensuring economic security in the process of innovative development of entrepreneurship*]. *Economic Innovations*, 22(3(76)), 6-29. DOI [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3\(76\).6-29](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3(76).6-29) [in Ukrainian].
7. Shlafman, N., Bondarenko, O., & Zakcharov, O. (2020). Modern theoretical foundations of formation of the market of innovative technologies in the context of the concept of neoindustrialization. *Economic Innovations*, 22(1(74)), 165-178. DOI: [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\).165-178](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74).165-178) [in English].
8. Sorokina, N. Yu. (2013). Soderzhanie mekhanizma upravleniya ustoychevym sotsial'no-ekonomicheskim razvitiem regiona [*The content of the mechanism for managing sustainable social and economic development of the region*]. *NIR. Ekonomika*, 1 (1). S.79-86 [in Russian].